

Ruspolitisk plattform for DNT – Edru Livsstil

Vedtatt på landsmøte 2019

DNT – Edru Livsstil vil arbeide for å:

- Synliggjøre alkoholkulturen og fyllekulturens påvirkning på den enkelte og samfunnet
- Følge opp Stortingets vedtak om å iverksette en funksjonell innsamling av fakta om alkoholens virkninger både i justis-, helse- og sosialsektoren og i arbeidslivet
- Synliggjøre hvordan alkoholindustrien – nasjonalt og internasjonalt – arbeider strategisk for å øke omsetning og profitt. Alkoholprodusentenes og -distributørenes profittinteresser og makt må i størst mulig grad begrenses
- Vise internasjonal solidaritet med ofre for alkoholindustrien, blant annet gjennom støtte til vårt utviklingsprosjekt i Etiopia, *Sobre lifestyle Norway*
- Legge til rette for flere alkoholfrie samværsarenaer, under mottoet «Stopp alkoholeringen av det offentlige rommet»
- Jobbe sammen med idretten for å legge spesielt fokus på idretten som alkoholfri arena i tråd med Stortingets vedtak
- Opprettholde forbudet mot alkoholreklame. Om nødvendig må regjeringen bruke vetoretten etter EØS-avtalen
- Redusere totalforbruket av alkohol gjennom bl.a. en aktiv kommunal alkoholpolitikk, som forankres i alkoholpolitiske planer med klare mål formuleringer om å redusere forbruk og skader
- Organisere og styrke bevisste avholdskulturer som bidrag til en alkoholfri kulturutvikling
- Øke alkoholavgiftene slik at de dekker en større del av det alkoholen koster samfunnet
- Styrke behandling og ettervern der både alkoholavhengige og deres pårørende får et godt og tilpasset behandlings-, omsorgs- og botilbud
- Tilby særskilt hjelp og omsorg til barn av rusbrukere
- Gi målrettet undervisning i skolen for å øke forståelsen for norsk ruspolitikk
- Utsette debutalderen for unges eksperimentering med alkohol
- Redusere aksept for bruk av alkohol og narkotika

Til skade for den enkelte og samfunnet

Alkohol utgjør en alvorlig belastning på folkehelsen verden over og regnes som et av de mest alvorlige hindrene for utvikling. Verdens helseorganisasjon rangerer alkohol som den tredje største risikofaktoren for sykdom og tidlig død i verden og bare røyking er mer skadelig for helsen i Europa. Skadene som påføres egen familie og samfunnet rundt, gjør likevel at rusekspertene bedømmer alkohol som det mest skadelige rusmiddel samlet sett. Helsekadene som forårsakes av bruk av alkohol er store. Skadene kan oppstå allerede under svangerskap der mor bruker alkohol.

Bruk av alkohol kan for hver enkelt framstå som både obligatorisk og rasjonelt i vår kultur. Det er fellesskapet som rammes av de største skadene. Jo mer folk i omgivelsene våre drikker, jo mer drikker vi selv, og måten det drikkes på, fyllekulturen, er en del av vår alkoholkultur som det er vanskelig å påvirke.

Alkoholindustrien

En av verdens største industrier, alkoholindustrien, omsetter for ca 1000 milliarder dollar årlig og lykkes godt i å dyrke fram sterke alkoholkulturer både i Norge og i resten av verden. I uregulerte markeder i utviklingsland hvor flertallet til nå ikke har drukket alkohol i det hele tatt, markedsføres alkohol ofte av de store internasjonale alkoholprodusentene.

Industrien bygger økonomiske allianser med kultur, idrett, forskning og forebygging for å legitimere seg selv. I Norge har vi av folkehelsehensyn reklameforbud for alkohol, men det hindrer ikke utbredt markedsføring via for eksempel redaksjonell omtale og annen kulturpåvirkning. Musikk- og underholdningsindustrien knyttes stadig sterkere til alkoholkapitalen, både gjennom tekster, framføring og snikreklame, og 25 % av ungdom i Norge oppgir at de har fått reklame for alkohol i sosiale medier.

Kulturkamp mot sosial ekskludering

Alkoholritualer har stor plass i tradisjonell norsk samværskultur, og alkohol fungerer som sosialt smøremiddel. Å velge å avstå fra deltakelse i alkoholsituasjoner kan lett føre til sosial eksklusjon, enten det er på arbeidsplassen, i skolemiljøet eller blant venner. Samtidig bidrar alkoholbruken til ytterligere sosial ekskludering og passivisering av de 5 – 10 prosentene som har et problematisk alkoholforbruk, og deres nærmeste. Alkoholbruk medfører økt risiko for 200 relaterte sykdommer, som kreft, hjerte- og karsykdommer og leverskader. De antisosiale effektene av alkoholbruk kommer likevel klarest fram når vi ser på de 1,5 millioner nordmenn som årlig rammes uskyldig av fyllekulturen, enten det dreier seg om omsorgssvikt, vold i nære relasjoner, utelivsvold, seksuelle overgrep, drap, selvmord, trafikk – og fallulykker eller andre alkoholrelaterte hendelser.

Noen talleksempel som illustrerer omfanget av alkoholproblemet:

- 300 000 kvinner er redde for fulle personer på offentlig sted
- 47 000 kvinner skades fysisk av fulle personer hvert år
- 150 – 200 000 barn vokser opp i hjem hvor foreldre gar et alkoholproblem
- 2/3 av trafikkulykkene involverer alkohol eller andre rusmidler

Den enkeltes ansvar

Den enkeltes frihet til å drikke alkohol må veies opp mot den enkeltes frihet til å unngåskadevirkningene av andres alkoholbruk.

Forskning viser at antall storbrukere av alkohol og omfanget av alkoholskader i samfunnet vårt øker i takt med økende gjennomsnittsforbruk i befolkningen. Hver enkelt sitt alkoholforbruk har altså betydning for hvor mange som får et for stort alkoholkonsum, og hvor mange som i alkoholrus påfører samfunnet skade. Måten det drikkes på er viktig, og ikke minst at det også finnes miljøer med folk som av ideelle årsaker ikke drikker alkohol.

Enhver har ansvar for å være en god rollemodell, ikke minst ledere, toppidrettsutøvere og artister er synlige på godt og vondt. Vi har alle et spesielt ansvar for å legge til rette for barnets beste.

Kommunens ansvar

I Norge har kommunene gjennom alkoholoven vide fullmakter til å regulere tilgangen til alkohol i eget lokalmiljø. Kommunepolitikere bestemmer selv om, hvor, og på hvilken måte det eventuelt skal selges og skjenkes alkohol og har vide fullmakter til å sette egne vilkår. Kommunene har ansvar for en effektiv og forsvarlig kontroll av salg og skjenkesteder, slik at omsetning skjer i henhold til vedtatte retningslinjer. Kommunen har også en folkehelselov å overholde og et ansvar for å legge til rette for inkluderende alkoholfrie sosiale og kulturelle aktiviteter på tvers av generasjoner. De økonomiske konsekvensene på kommunenes sosial- og helsebudsjett merkes godt om man ikke tar alkoholpolitikk alvorlig. Kommunen er nærmest de som rammes og vet at ettervern og behandling også er god forebygging.

Statens ansvar

Det viktigste og mest effektive tiltaket lovgiver kan iverksette mot alkohol er å føre en alkoholpolitikk som regulerer pris og tilgjengelighet slik at skader på individ og samfunn minimeres. Aktiv bruk og håndheving av alkoholoven er politikeres fremste og mest effektive våpen i kampen mot ruskulturen.

DNT – Edru Livsstil vil arbeide for å:

- Bekjempe nyrekruttering til narkotikabruk gjennom å fokusere på alkoholkulturen som første rusmiddel i kjeden av rusmidler
- Synliggjøre hvordan en liberal alkoholkultur også bidrar til å skape kultur for narkotiske stoffer
- Opprettholde et ideelt mål om et mest mulig narkotikafritt samfunn
- Styrke tollvernet
- Støtte tiltak som bidrar til å stoppe etterspørselen av narkotika i Norge, herunder forbud mot bruk, oppbevaring og salg av narkotika
- Bidra til å styrke internasjonalt samarbeid om alkohol, narkotika og organisert kriminalitet
- Styrke politi, tollvesen, kriminalomsorg og rettsvesen for å stoppe omsetning av narkotika
- Sikre rask og profesjonell ivaretagelse av rusavhengige med fokus på behandling
- Styrke tilbudet av lavterskel helse- og omsorgstiltak
- Styrke et helhetlig sammenhengende behandlingstilbud, fra avgiftning til behandling og ettervern
- Styrke utvikling av attraktive rusfrie møteplasser og alkoholfrie soner i lokalsamfunn
- Bidra med aktivisme i form av stands, reklame og rollespill for å øke kunnskap om alkohol og narkotika

Narkotika

Rusekspertene bedømmer alkohol som det farligste stoffet for samfunnet som helhet per i dag, mye fordi det er sosialt akseptert og brukes av mange. Bare heroin, crack (røykbar kokain), og metaamfetamin anses farligere blant de mer enn 200 kjente narkotiske stoffene vi i dag bekjemper med lov, politi og domstol.

Cannabis er det narkotiske stoffet som er mest utbredt i Norge og verden, spesielt blant unge. I et folkehelseperspektiv er derfor dette også det narkotiske rusmiddelet som utgjør størst trussel mot samfunnet. Vi vet at det er sammenheng mellom misbruk av cannabis og utvikling av alvorlige psykiske lidelser. Ellers har noen få prosent av befolkningen prøvd amfetamin og kokain, og rundt 15000 sprøytenarkomane har heroin som hovedrusmiddel.

Forebygging

Narkotikaforebygging starter med å forebygge og utsette debutalder for røyking og alkoholbruk og slik forebygge eksperimentering. Narkotikabruk starter gjerne i alkoholrus når den kritiske sansen er sløvet. Av de 15% som har prøvd cannabis i Norge var sannsynligvis 4 av 5 i alkoholrus sammen med andre da det skjedde, og blandingsbruk er ekstra farlig. Heldigvis har 80% latt det bli med forsøket, men de få som blir storbrukere har igjen større sjanse for å prøve mer skadelige stoffer. Studier har vist en kronologisk debutsekvens: Alkohol - Tobakk - Cannabis - Amfetamin - Ecstasy – Heroin, hvor storbruk av hvert enkelt stoff øker sannsynligheten for at et mindretall fortsetter eksperimentering med det neste. Det at bruk og besittelse av narkotika er ulovlig gjør det mulig for politi og resten av støtteapparatet å sette inn hjelpetiltak for enkeltpersoner og grupper i risikozonen så tidlig som mulig. Slik opprettholdes en allmenn restriktiv holdning som for mange er avgjørende for ikke å eksperimentere eller bruke narkotiske stoffer. Barn og unge har en særlig rett til beskyttelse mot en ruskultur som gjør livet vanskelig om man kommer feil ut. Det viser seg at en stor andel sprøytenarkomane har vokst opp i hjem med alkoholmisbruk, psykisk og fysisk mishandling og seksuelle overgrep. For å skape motstandsdyktige mennesker trengs det tidlig reaksjon og en kjede av samarbeidende tiltak til i lokalmiljøet som viser omsorg og oppmerksomhet til omgivelsene. Skolen er en naturlig hovedarena for slik forebygging. En del ungdomspartiers arbeide for å legalisere lettere narkotiske stoffer har alt vist sine skadevirkninger idet unge nå oppfatter disse stoffene som mindre farlig og allerede i 13- 14 års alderen begynner å eksperimentere med lettere narkotiske stoffer.

Reaksjon, oppfølging, behandling og ettervern

Det er viktig med en effektiv og rask reaksjon også på ren bruk av narkotika. Det er nyttig for politi og domstol å ha et utvalg straffesanksjoner i bakhånd for å motivere flest mulig ut av en destruktiv livsstil og inn i alternativ soning, behandling og et godt ettervern. Mellom 40- og 70% kommer seg vekk fra stoffbruk i løpet av en 5-årsperiode, men det svakeste leddet er ettervernet med bolig, jobb og sosialt miljø, her setter ikke kommunene inn nok ressurser. Alkohol- og ruskulturen opprettholdes som før, og skylden for manglende kontroll legges på den enkelte. Rusfrie sosiale arenaer for folk flest er dessverre ikke prioritert.